
De Vietnam-China relatie: een duurzaam akkoord of uitdovende verhouding?

Louis Vermeire, Olivaint Genootschap van België, BE

1. Inleiding

Sinds de dageraad van haar bestaan heeft Vietnam te maken gehad met buitenlandse invloeden. Eén van haar grootste buitenlandse invloeden is China, een Aziatische grootmacht die een steeds prominenter rol aanneemt op het wereldtoneel. In deze nota zal ik specifiek ingaan op de geschiedenis van de relatie tussen Vietnam en China. Ik zal gebruik maken van het werk van Joseph Buttinger *Smaller Dragon: A Political History of Vietnam*. Hij schrijft een historische studie over de relatie tussen Vietnam en China. Ik zal doorheen mijn nota verwijzen naar kennis die ik op heb gedaan tijdens de studiesessie zelf, maar weet dat ik veel historische basis zal moeten schetsen om sommige hedendaagse verschijnselen te verklaren.

2. Een vervlochten geschiedenis

De eerste koninkrijken van Vietnam hebben een eerder mythopoëtische lezing. Historici hebben weinig betrouwbare bronnen die de geschiedenis van Vietnam voor de eerste Chinese invasie opnemen. De prille geschiedenis van Vietnam is er een van mythes en legendarische koningen. Deze eerste koning, Kinh Dương Vương, stichtte in 2879 v.C. het Xích Quỷ koninkrijk, dit rijk zal vanaf 2514 v.C. bekend worden als het Văn Lang koninkrijk. Een heerschappij onder de Hong Bang dynastie die meer dan 2600 jaar duurde tot en met 259 v.C. Het Văn Lang koninkrijk eindigde wanneer de laatste koning uit de Hong Bang dynastie werd afgezet door de koning van

Thuc uit het noorden. Hij voegde zo zijn eigen land uit het noorden samen met die van Van Lang en vormde het Au Lac koninkrijk. Dit koninkrijk hield stand tot 204 v.C., wanneer de Chinese generaal Zhao Tuo de gebieden overnam en de Trieu dynastie opstartte. Historici spreken hier doorgaans niet van een Chinese invasie, het is pas vanaf 111 v.C. dat men spreekt van de imperiale geschiedenis van China.

De eerste eeuw dat China Vietnam onder haar controle had was haar invloed nog miniem. Het Chinese vasteland werd opgedeeld in zeven militaire districten, deze districten werden op hun beurt geleid door Chinese prefecten die antwoorden aan een gouverneur. De Vietnamese gebieden behielden hun feodale structuur, maar werden wel strenger beheerd. De Chinezen eisten namelijk tribuutgeld van hun Zuiderse provincies.

Na deze eeuw richtte China haar invloed strenger op in de Vietnamese gebieden. Een directe Chinese administratie werd op poten gezet, samen met een poging om de Vietnamezen te leren hoe ze de Chinese weg van het leven konden volgen. Zo kwam er verbeteringen op het vlak van landbouw en demografie. De Chinezen introduceerden betere technieken om het land te bewerken via de ploeg, nieuwe lastdieren en betere materialen. Deze kennismigratie betekende ook dat een deel van de Chinese bevolking naar het Zuiden trok. Deze stroom is niet enkel getekend door landbouwers en officieren maar ook vluchtelingen die wouden ontsnappen aan de chaos van de Chinese burgeroorlog, economische rampen en wisselende machten. Een ongenoemde Chinese gouverneur die tussen de jaren 1-25 n.C.¹ in Vietnam verwelkomde deze vluchtelingen zelfs graag. Ze vormden politieke bondgenoten en hielpen met de ‘sinisatie’² van Vietnam. Historici spreken tijdens deze 25 jaar van een ‘vrijgevigheid’ van de Chinezen. Dat ze met plezier de scholen in Vietnam oprichtten die de Vietnamezen de taal, schrijfkunst. Het officiële narratief was dat de Chinezen dit deden uit vrijgevigheid, maar dit werd allemaal gedaan met een oog op politiek gewin.

Dit beleid van het keizerrijk had zeer onverwachte gevolgen voor de Chinese heerser. Hoe meer de mensen van het Vietnamese grondgebied hun cultuur en manier van doen overnamen, hoe sterker ze hun eigen etniciteit begonnen te ontwikkelen. De Chinese overheersers hebben in hun poging om de Vietnamese bevolking aan hun eigen volk aan te sluiten er net voor gezorgd dat die een sterkere autonomie beleefden. Vietnam is het enige land dat na een poging tot assimilatie geen deel werd van het Chinese keizerrijk. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat Vietnam een rijke voorgeschiedenis had die etnologische verschillen deed ontwikkelen bij de Vietnamese bevolking. De wortels van hun cultuur groeiden dieper in hun pre-Chinese geschiedenis dan

1. Verdere verwijzingen naar jaartallen opgenomen in deze tekst zijn na Christus, tenzij expliciet anders vermeld met v.C.

2. “Sinization” of “Sinicisation” zijn termen die wijzen op een acculturatie op cultureel, economisch of linguïstisch vlak van een samenleving naar Chinees model.

wetenschappelijk onderzoek doet blijken. Een tweede, mogelijke, verklaring voor hun etnologische onafhankelijkheid is dat Vietnam een geografisch voordeel had. Gelegen aan de rand van het Chinese vasteland hadden ze altijd een kans om zich los te maken van de Chinese invloeden. China zou niet altijd effectief genoeg hun legers kunnen opvoeren om onafhankelijkheid van Vietnam tegen te gaan.

3. De prijs van vooruitgang

De Chinese overheid zag er een groot belang bij om zo snel mogelijk een administratie op poten te zetten doorheen heel Vietnam. Zo kon Vietnam in zekere zin ‘moderniseren’, deze voorwaartse beweging was uiteindelijk niet zonder kost. Het Vietnamese volk werd uitgebuit, verplichte arbeid, hoger tribuutgeld en Vietnamese soldaten in het Chinese leger zorgden voor onrust. De prijs dat China op de Vietnamese vooruitgang zette was hoog en deed de vroege dankbaarheid voor de agrarische vooruitgang smelten als sneeuw voor de zon. In 39 waren de plaatselijke Vietnamese *chiefs* niet meer zeker van hun feodale positie en kwamen ze in opstand. Drie Trung zussen voerden oorlog tegen de Chinese bezetters en stichten toen het Trung koninkrijk, maar nog geen twee jaren later werd dit Vietnamese rijk teruggenomen door de Chinezen. Na deze korte opstand werd Vietnam nog sterker onderdrukt en lieten de Chinezen de sinisatie sneller verlopen. In tegenstelling tot de vroegere jaren waren er geen lokale *chiefs* meer die het woord hadden, ze waren allemaal gedood tijdens de oorlog of verder naar het zuiden gevlucht, het feodale model was afgeschaft. Enkel de lagere Vietnamese klassen bleven nog over en kwamen onder leiding van uitsluitend Chinese officiers. Vietnam was een volwaardige kolonie van China geworden en dit zal zo blijven voor de komende 900 jaar.

4. De Vietnamese kolonie

Tijdens de Chinese koloniale periode van Vietnam werd de discrepantie tussen het Vietnamese volk en de Chinese kolonisatoren nog groter. Nadat China haar les had geleerd om geen lokale elite toe te laten in Vietnam, omdat je dan een risico loopt op opstanden, vormden ze hun eigen elite. Zowel Chinese officieren als oorspronkelijke Vietnamese bondgenoten van de Chinezen vormden een nieuwe opperklasse die het bestuur van Vietnam opnamen. Deze rol was paradoxaal genoeg, progressief en opressief tegelijkertijd. Hoewel ze in natuur goed probeerden te handelen en de Vietnamezen een draagbaar samenleven toe te brengen, kwam van het gecentraliseerde bestuur uit China het bevel dat de Vietnamezen zelf een boerenklasse moesten blijven. Ze konden zich nooit verder ontwikkelen dan landbouwers. Deze Chinese opperklasse had drie opvallende kenmerken.

Ze was semifeodaal omdat haar kolonistoren meer en meer land toe eigenden en hun privileges hereditair maakten. Ze was semi-mandarijns omdat ze haar officieren afhankelijk hield van de scholastische verdiensten die ze in China, of Chinese scholen konden verwerven. Als laatste was de opperklasse buitenlands, hoewel er doorheen de tijd meer en meer Vietnamezen deel konden uitmaken van deze klasse bleef ze voornamelijk uit Chinezen of sympathisanten van bestaan.

Een volgende poging van Vietnamese kant om haar vrijheid terug te krijgen is onder Ly Nam De. Die een succesvolle opstand leidde in 542 en de toenmalige hoofdstad in Long Bien overnam. In 544 zal hij zichzelf keizer verklaren, en noemde zijn reik Van Xuan. Met deze naam, duizend lentes, hoopte hij dat ze lang zou duren. Drie jaren later zal hij echter een na een nederlaag naar Laos vluchten. China nam Vietnam terug in beslag en ontving niet veel later het afgehakte hoofd van Ly Nam De bezorgd door een Laotiaans stamhoofd. Alhoewel de regeerperiode van Ly Nam De zeer kort blijkt te zijn zal de eerste Vietnamese keizer de Dai Viet inspireren en zo aan de voet staan van een eerste echt onafhankelijke Vietnamese staat. Deze afzwakking van de Chinese invloed kan verklaard worden door het feit dat ondanks de 1000 jaren sinisatie de Vietnamese bevolking redelijk onveranderd bleef. De Chinese cultuur had niet doorgedrongen bij het merendeel van de bevolking. Dit kwam omdat de doorsnee Vietnamezen vasthielden aan de gewoontes die ze al hadden voordat ze in de Chinese invloedssferen kwamen. Alle pogingen tot sinisatie vanuit China hadden alleen maar een invloed op de opperste klasse die haar trouw bleven. Doordat er net zo een grote kloof tussen de klassen van Vietnamezen en Chinezen was bleven hun culturen relatief sterk verschillend van elkaar en ontwikkelden hun identiteiten zich dus ook onafhankelijk van elkaar. Daarnaast waren de enige invloeden die echt een bijdroegen voornamelijk op technologisch vlak, nieuwe landbouwtechnieken sporen een volk niet meteen aan om eeuwenoude gewoontes of religies af te staan.

Er zouden twee rode draden zijn waarmee men historische de aanloop naar onafhankelijkheid kan verklaren. Een eerste bespreekt de ontwikkeling van de opperklasse om te besturen, en de ambitie te hebben om dit zonder China te doen, door de intellectuele traditie die overgebracht werd door de Chinezen. De aspiraties die hen tegen China deden revolteren en naar Vietnamese onafhankelijkheid deden streven, waren precies wat hen vervreemde van degenen die hadden geweigerd Chinees te worden: de massa's van de Vietnamese boeren. Diezelfde boeren vormen de tweede rode draad, zij waren eeuwenlang trouw gebleven aan hun Vietnamese identiteit en kregen een afkeur voor de door China opgeleide opperklasse. Het is tijdens de laatste twee eeuwen dat deze spanningen uiteindelijk zo hoog opliepen dat de twee rode draden samenkwamen. Vanuit de dorpen ontstond de nationale geest, maar de opperklasse moest ze verder aanwakkeren. De leden van de opperklasse zagen de boeren niet langer als mensen die ze konden uitbuiten maar als bondgenoten in de strijd tegen China. Door het samenkomen van de boerenklasse en de

opperklasse vormde zich een Vietnamese identiteit die tot op de dag van vandaag zal heersen. Een volk dat trouw bleef aan haar wortels en sterkte erkent aan hun landgenoten.

5. Vietnamese onafhankelijkheid

Effectieve onafhankelijkheid kwam er voor Vietnam in het jaar 938. Toen versloeg de generaal Ngo Quyen een Han leger in de slag om Bach Dang. De generaal doopte zichzelf om tot koning Ngo en stichtte een monarchie in Co Loa. Wat het begint betekende van een dynastieke periode die zal duren van de 10de tot de 19^e eeuw.

Na zelf bijna drie weken in Vietnam het land te hebben mogen verkennen heb ik vaak de kans gekregen om de vraag te stellen hoe het nu exact zit met Vietnam en China. Zijn de landen nog steeds in sterk in elkaars invloedssferen gevlochten of heeft de kolonisatie van Vietnam voor diepe wonden gezorgd die nooit helemaal hebben kunnen genezen? Ik kreeg er vaak eenzelfde antwoord op, “Vietnam is een vredelievend land dat nooit zelf conflict zal opzoeken, alleen maar zorgen dat ze op tijd en correct kunnen reageren als er een probleem is.” is wat ik keer op keer als antwoord kreeg. Hiermee bedoelen ze dat Vietnam, met haar lange geschiedenis van kolonisatie en onderdrukking, geen interesse heeft in het creëren van internationale conflicten. Hun diplomatieke “bamboe”-stijl heeft een eerder simpele aanpak. Ze hanteren een sterke basis en fluctueren daaruit naar de kant die hun het beste uitkomt. Het is een strategie van internationale politiek die wel begrijpelijk kan zijn. Vietnam heeft naast haar millennium onder Chinese invloed vaak te maken gehad met buitenlandse bedreigingen.

Toch moet hier een kleine opmerking bij worden gemaakt. Vietnam heeft tot op de dag van vandaag een zekere ‘Chineesheid’. De duizend jaren dat Vietnam onder Chinese invloed was kent een zeer nationalistische lezing in de historische traditie³, waarbij China als een gemene pestkop wordt afgetekend. Deze lezing ontkent dat veel Vietnamese intellectuelen en leiders zichzelf als Chinezen zagen. Ze beweerden afstammelingen te zijn van hun noorderburen en verkondigden het met trots. Het is pas later wanneer Vietnam een nationale identiteit probeerde op te bouwen dat het haar ‘Chineesheid’ is beginnen ontkennen. Een praktijk waar bovendien veel Aziatische landen zich schuldig aan maken.

3. Een lezing die ik zelf ook hanteerde op basis van de gekozen bronnen.

6. Conclusie

Wie naar de geschiedenis van Vietnam kijkt, ziet dat ze onlosmakelijk verbonden is met China. Naast technologie en landbouw zijn ook politiek en cultuur vanuit China sterk overgenomen in Vietnam. We mogen ons dus niet laten mispakken door het idee dat Vietnam als een trots cultureel onafhankelijk volk in haar geschiedenis heeft gestaan. Ze kent wel degelijks zeer veel invloeden vanuit China, wat haar een sterke bondgenoot maakt. Zelf zullen Vietnamezen dit echter minder snel toegeven. Afhankelijk van wie de vraag heeft gesteld zal een Vietnamees antwoorden dat Vietnam doorheen haar koloniale geschiedenis onafhankelijk is gebleven, of zeggen dat Vietnam net door haar 'Chineesheid', China als geen ander beter kent. Ook al durven de Vietnamezen wel eens kritisch te zijn over hun noorderburen, ze hebben meer gemeen dan ze durven toegevenhulp en ondersteuning te geven die ze zo verdienen.

Aansprakelijkheidsclausule

Dit artikel geeft enkel de visie van de auteur weer en het Olivaint Genootschap van België, vereniging zonder winstoogmerk, kan niet verantwoordelijk worden gesteld voor het gebruik van de informatie die erin is vervat.
